

משה חיים פלח

בענין אשת אח דממילא

וביישוב קושית הגרע"א תי' האחרו' ע"פ יסוד הגרע"ת, דאשת אח דממילא אינו פוטר לרה ואינו פוטר מחלילה, ויישב צזה הא דבעלת התנאי אינה אוסרת לרה מדין לרה אשת אח, וכן הא דאין הולד פוטר עד שינא לאויר העולם (לו א) וקשה דהא מ"מ אית צה כרת דאשת אח וכדתנן במתני' (לה ג) דחייבין בקרבן ואמאי לא פטר מחלילה, אלא ע"כ דאשת אח מאותה נפילה אינו פוטר לרה, והוסיפו האחרו' לבאר דאף צנפילה שניה כן הוא כדלק'.

וכבר עמדו דמדכוולך הגרע"א להביא ממרחק לחמו מדברי התוס' לקמן צפרק ארבעה אחין (לז א) ולא הביא מהמבואר במתני' דאשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה צעולמו פוטרין לרותיהן, דנראה לכאורה דנחית להך חילוקא, אלא דנקט דמ"מ אשת אח דלרה דמי לדין אשת אח דמכה נאסרה, אך י"ל דהתם גרע וכדיתצאר לקמן.

ובעיקר ציבור יסוד הגרע"ח מלינו כמה דרכים, ונקוט עלמא דהיינו משום דאשת אח לא הוי ערוה ליצום, דערוה דאשת אח אינה סתירה לדין יצום, ואדרבה מבואר לקמן (יג ג) אליבא דבית שמאי דהיבא דלא חייל איסור אשת אח ליבא כלל נפילה ליצום [וידברי הראשונים שם מבואר דבית הלל לא פליגי צעיקר היסוד, ויעוין בתוס' (לקמן לז א)] ויש המצארים דהוי דיניס חלוקים צערוה, חדא דין ערוה לענין איסור ציאה ובה' דין ערוה לענין אי תפיסת קידושין ומלצד

מנה"מ דת"ר אשה אל אחותה לא תקה לרור כו' ואין לי אלא היא לרה מנין ת"ל לרור ואין לי אלא לרה לרה מנין ת"ל לרור ולא לרור, ולקמן (יג א) מנהבי מילי אמר רב יהודה דאמר קרא לרור התורה ריבחה לרות הרבה רב אשי אמר סברא היא לרה מ"ע אסירא דצמקום ערוה קיימא לרה נמי צמקום ערוה קיימא, ומבואר צפשוטו דבעינן קרא למיסר לרה לרה ועכ"פ לרב יהודה (ועי' תוס' ז א) וכבר תמה הגרע"א, דהרי צפשוטו משמע דלא צעין קרא לאסור לרה עלמא צנפילה שניה והא ידעינן מסברא דאית צה איסור אשת אח מכה נפילה ראשונה, וא"כ אמאי צעין קרא למיסר לרה לרה והא הויא לרה אשת אח [וצפשוטו אף סברא דרב אשי לא הוי מהאי עעמא].

ולמשמעות רש"י דאליבא דאמת גדר דין לרה לרה היינו מדין לרה אשת אח, קשיא למה לי קרא, ולמשמעות התוס' צכ"ד דאף אליבא דאמת דין לרה לרה הוי דין מחדש ואינו מדין לרה אשת אח, תיקשי הך קושיא אליבא דאמת, דתיפו"ל משום דהויא לרה אשת אח.

והגרע"א הוסיף צקושייתו, דהרי בתוס' (לקמן לז א) מבואר דאשת אח דמכה נאסרה אוסר לרה, וכן צרש"י (ה ג) מבואר דלרבי דיליף דין לרה ערוה מולקחה ול"ל קרא לרה לרה, דין לרה לרה הוי מחמת לרה אשת אח, וא"כ אמאי לדין צעין קרא.

בעולמו נרתה חסורה אמר ליה חילונית מטעם אחר הולאתה אשר תלד ילאת זו שאינה יולדת לא דיין שאינה מתייצמת אלא שאת מצקש לאסור נרתה אצל אשת אחיו שלא היה בעולמו ערוה היא וערוה פוערת נרתה, וביאר הרמז"ן (יב א) וז"ל פירוש חילונית כיון שלא פטרה הכתוב אלא לפי שאינה ראויה להתייצב היאך נאסור נרתה והלא אף היא אם היתה ראויה לילד כלרתה מתייצמת, אצל אשת אחיו שלא היה בעולמו הכתוב עשאה עליו ערוה אף על פי שראויה להתייצב עכ"ל, וצפשוטו היינו כיסוד הגר"ח דאשת אח דממילא אינו פוער נרה [ויעוין צירושלמי לעיל שם רבי זון בר חייה בעא קומי רבי זעורה אלמנה לכהן גדול מהו שתהא נריכה חליצה אמר (לא) (נז) איפשר לומר קידושין תופסין בה ואת אומר אינה נריכה חליצה, ח"ל הרי חילונית קידושין תופסין בה ואת אומר אינה נריכה חליצה ח"ל הרי חילונית מטעם אחר הולאתה אשר תלד ילאת זו שאינה יולדת ע"כ, ויתכן לדון לצאר, דהוה פשיטא ליה לרבי זון דבחילו"ע איכא איסור אשת אח וזהו דבעי דתפטר מחליצה, וח"ל ר"ז דכיון דאיסור אלמנה לכה"ג גופיה תפסי קידושין אינו פוער מחליצה ואף דממילא אית בה אשת אח, ופריך ליה מחילונית, דנקט רבי זון דעלם פטור חילונית אינו פוער אלא מיבזם כיון דל"ש בה יבזם, אך אינו פוער מחליצה, וע"כ הוה דחילונית פטורה מחליצה היינו משום דממילא הדר בה איסור אשת אח ואיבה פוערה מחליצה [וע' תוס' (ה א) דמשמע דפטור חילונית מחליצה הוי משום ערוה דאשת אח] ואהא משני ליה דחילונית מטעם אחר הולאתה, והיינו דפטור חילונית גופיה פוער אף מחליצה [וע' תוס' סוטה ה ב ד"ה חילון] ויעוין בצרכ"ש (סי' ה).

זה איכא דין נוסף דערוה ליבזם, ואשת אח שאין לו בנים לא הוי ערוה ליבזם, ואף אי נימא לא כן, ודין ערוה ליבזם לא הוי דין צפנ"ע בערוה, אלא דכל דהאשה הויא ערוה ממילא הוי סתירה לדין יבזם, מ"מ ערוה דאשת אח אינה סתירה לדין יבזם כיון דאדרבה דין אשת אח לצוק ולכפיל ליבזם [ויש שציארו עיקר יסוד הגר"ח באופן אחר, דחשיב ערוה שלא במקום מזוה כיון דאית לה פטור נוסף, ויעוין בקובץ הערות (סי' סק"ד וסי' ג סק"ז)] ועוד האריכו בזה.

ועיקר היסוד מבואר צפשוטו בדברי הגמ' לקמן (יב א) דפרכי' לרז אחי דלרת חילונית אסירה מדתנן שלשה אחין גשוואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חוללות ולא מתייצמות שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת שני יבמין וקתני עלה אמר רב יוסף זו היא לרת אשת אח מאצ שאיסור נפילה גרם לה שלא מנינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למטועי מאי לאו למטועי נרת חילונית דשריא, וכנה איסור לרת אשת ב' מתים צפשוטו הוי מדין לרת אשת אח [ואף דהתם מיירי בלרת אשת ב' מתים דרבנן] ואהא קתני ד"ז היא לרת אשת אח מאצ שאיסור נפילה גרם לה שלא מנינו בכל התורה כולה כגון זאת" ומשמע דהוי רבותא מיוחדת דהכא איסור אשת אח הוי ערוה ליבזם, אף דבכל התורה כולה איסור אשת אח אינו ערוה ליבזם, וזהו דפרכי' לרז אחי דאסר לרת חילונית.

וכן מבואר צירושלמי (פ"ה ה"א) ר' זון בר חייה אמר ר' זב בר ממל צעי חילונית ואשת אחיו שלא היה בעולמו הוי צפרשה מה חמית מימר חילונית נרתה מותרת ואשת אחיו שלא היה

ועיקר היסוד מצואר עוד צדצרי הריעצ"א, דהנה לקמן (יג ה) סצרי בית שמאי דלרת ערוה מתייצמת ובגמ' (יג ז) רבא אמר עעמייכו דצית שמאי דאין איסור חל על איסור תינה היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אחי איסור אחות אשה וחייל לאיסור אשת אח כו' והנה תוס' (יג א) ציארו הא דלדין לרה אסירא היינו משום דהויא לרת אשת את, אך לצית שמאי דלא חיישי לזה ציאר הריעצ"א (יג ז) אין איסור אחות אשה חל על איסור אשת אח וליכא הכא לרת ערוה אלא לרת אשת אח בלחוד דלא חשיבא ערוה עכ"ל [ויעוין ברמצ"ן שם דמצואר צפשוטו דנקט דצ"ב דפליגי היינו משום דסצרי דערוה דאחות אשה אוסר לרה ודלא כתוס' הכ"ל, ויעוין צחי מרן ר"מ הלוי (ה' יבום והליצה)] ולקמן (כ ה) תנן כלל אמרו ציצמה כל שהיא איסור ערוה לא חוללת ולא מתייצמת כו' כלל לאתווי מאי אמר רפרס בר פפא לאתווי לרת אילונית וכדרב אסי ואיכא דאמרי כל שאיסורה איסור ערוה הוא דאסירא לרתה הא לא איסורה איסור ערוה לרתה לא אסירא למעוטי מאי אמר רפרס למעוטי לרת אילונית ודלא כרב אסי, ויעוין צריעצ"א שם וז"ל לאתווי לרת איילונית וכדרב אסי, פירוש דכיון דלא הזיא לייצום הויא ליה כאשת אח שיש לה צנים והויא לה היא ולרתה ערוה גמורה כו' ולאידך לישנא למעוטי לרת איילונית, השתא חשבינן דכללא דמתני' סימנא צעלמא הוא ולא לרצות כלום אלא למעט, דכל שאיסורה איסור ערוה כעריות של ע"ו נשים שאינם מחמת אשת אח חשבינן ערוה גמורה לה וללרתה דדמיה לאחות אשה דכתיב צה ללרוה, אבל כשהאיסור ערוה שיש צה אינו אלא משום אשת אח דלא הזיא לייצום לא חשיב ערוה לעשות לרתה כמותה, ואתא למעוטי לרת איילונית שהיא מותרת ולא חשבינן

לה לרת ערוה כו' עכ"ל, ויעוין צצרכ"ש (שם סק"צ).

והנה לענין נפילה זו מצואר היסוד היעצ, אולם צדצרי הירושלמי דפריך מאי שנא אילונית מאשת אחיו שלא היה צעולמו מצואר צפשוטו דבך יסוד איתיה אף צנפילה שניה, וכן הוכיחו מדצרי הגר"ח דיישב צזה הא דצעלת התנאי אינה אוסרת לרתה מדין לרת אשת את, ואם איתא דצנפילה שניה אוסרת לרתה אכתי תיקשי דליתני צמתני' צעלת התנאי צנפילה שניה [דהרי כל מאי דלא תני אשת אח דמכח נאסרה דאחות אשה ציארו תוס' (יג א) דהוי צכלל אחות אשה דמתני', אך אשת אח מכח אשת איש דלא תנן צמתני' שפיר הו"ל למיתני].

ובביאור האי מילתא נאמרו כמה דרכים, יש מהאחרו דנקטו דכל היכא דהוי אשת אח צמקום ייצום, הרי בך אשת אח אינו ערוה לייצום כלל, ואף כלפי יצום אחר, ויש שנקטו דהוא מכח היתרא דנעשית כאשתו, ויש שציארו דצכל נפילה שניה הרי הוא חוזר ומפיל מחדש את אישות הראשון ואיכא דין ייצום אף כלפי אישות דראשון, ומכ"ע אין האשת אח דראשון נאסר לייצום שני עפי ממה דהיה אסור ציצום ראשון [ויעוין צירושלמי (פ"א ה"א) ר' יודן צעא כמאן דאמר הוא אינו חייב על החלוצה אבל חייב הוא על הלה חליצה פעור ציאה פעור כמה דתימר חלץ לה נאסרה לאחיו, ודכוותה צה עליה נאסרה לאחיו תני ר' חייב מת הראשון ייצום השני מת השני ייצום השלישי, אמר ר' יוסי מה את סבר היא חליצה היא ציאה כיון שחלץ לה נעקרה הימניה זיקת המת למפריעה למפריעה חל עליה איסורו של מת אלא האחין אבל אם צה עליה אשתו היא ע"כ].

והנה זכמה וכמה דוכתי אשכחנא דאשת אח הוי ערוה ליזום ופוער לרה, ויש לבאר בכל דוכתא ודוכתא אמאי חשיב ערוה ליזום.

א. מבורא זמתני' דאשת אחיו מאמו הוי ערוה ליזום ואוסר לרה, ואף דצעלמא אף איסור אשת אח מאס הותר ליזום, דהא זאשת אחיו מאזיו ומאמו נמי איכא מלות יזום והיתר אשת אח, מ"מ היכא דהוי אשת אח מאס לחוד, כיון דהך אשת אח אינו ראוי כלל להפיל ליזום, הרי הוא חשיב ערוה ליזום, ולהכי אוסר לרה זנפילה שניה.

ב. מבורא זמתניתין דאשת אחיו שלא היה צעולמו הוי ערוה ואוסר לרה זנפילה שניה, וזירושלמי (ה"א) פריך מאי שנה מאילונית ומשני חילונית מטעם אחר הולאת אשר תלד ילאת זו שאינה יולדת לא דייך שאינה מתייצמת אלא שאתה מבקש לאסור לרתה אבל אשת אחיו שלא היה צעולמו ערוה היא וערוה פוערת לרתה ע"כ, ויעוין זצרכ"ש (ס"ה סק"א) דזיאר וז"ל אשת אחיו שלא היה צעולמו דע"י דהתורה גזרה זה דין פטור הוי זה ערוה, והויא זכלל דללרור עכ"ל, ויעוין זח"י הגרנ"פ (יז ז א' רה) דזיאר זשמו וז"ל דאשת אח דחילונית לא הוי ערוה משום דאשת אח הא זעוי יזום, ורק דמשום שאינה ראויה ליזום הוא דלית זה מלות יזום, ומכיון דלית זה יזום הרי מיתסרא, אמנס זכה"ג לא הוי האשת אח ערוה ורק זאשת אחיו שלא היה צעולמו דהוי מיעוט דאין לריך יזום, זכה"ג הוי האשת אח ערוה כשאר העריות עכ"ל, ונראה זיאר דזכרים דיעוין זריעז"א (ג ה) דנקט דגדר מיעוטא דאשת אחיו שלא היה צעולמו היינו זככה"ג חסר זקורבה ולא סגי זכהך קורבה להפיל ליזום וז"ל אשת אחיו

שלא היה צעולמו שאינה קורבת אח גמורה כיון שלא היה צעולמו ולגבי ייזום לא חשיב אחיו עכ"ל יעו"ש, וי"ל דמהאי טעמא חשיבא ערוה ליזום, כיון דכהך קורבה ליכא סיבה לזקוק ולהפיל ליזום, ודמי לאשת אחיו מאמו דאינה אחורה המפלת ליזום וממילא הויא ערוה ליזום, ואף דזמקום דמלערפת לה אחורה מן האז אינה אוסרת את היזום, וזהו זזיאר זבה דאש"א שלא היה צעולמו אינה לריכה יזום, היינו דאח זה אינו יזם ואינה לריכה יזום היינו דאח עמס האישות זוקקת ליזום, והרי מתייצמת לאח שהיה צעולמן ויש שפירשו דזהו גופא גדר מיעוטא דאש"א שלהב"ע, דגלי קרא דזאש"א שלהב"ע ליכא היתר אשת אח אלא הויא ערוה ליזום, וכלשון הרמב"ן "הכתוב עשאה עליו ערוה אף על פי שראויה להתייצם" (ויעוין זח"י הגרנ"פ א' רה זזמתנת ר' אבהן ס"ג סק"ד).

ג. בגמ' (י ז) איתא דלריש לקיש דחלוכה על האחין זכרת, החולץ ליצמתו וחזר וקידשה הרי היא אוסרת לרתה אלא דלא קתני לה זמתני' לפי שאינה זכרת לרה, ותמכה האחר' דהא אינה אלא ערוה דאשת אח.

והנה לדרך דערוה דאשת אח ל"ה ערוה ליזום אף זנפילה שניה היינו משום היתרא דנעשית כאשתו או משום דאיכו חוזר ומפיל את אישות הראשון, ניהא דהכא זחלץ וקידש ל"ש הנך טעמי, ולהכי זנפילה שניה שפיר הויא ערוה ליזום, אך לדרך דלעולם ערוה דאשת אח הראוי להפיל ליזום ל"ה ערוה ליזום (ויעוין זזמתנת ר' אבהן ס"ג סק"ד) קשיא [ודחקו זזה דאחר החליכה פקע הימנה שם יצמה לגמרי כיון דזכר נתקיים זה ענין היזום, ולהכי חשיבא מעתה כאשת אח שיש לו זנים דהויא ערוה ליזום, והוסיפו עוד

ע"פ המצואר צירושלמי (כ"ה) דלריש לקיש ע"י חלילת אחד מן האחיין הוצרר דמעיקרא לא נפלה אלא לפני אח זה ולא לפני שאר האחיין^א].

ד. בגמ' (יב א) אמר רב אסי לרת אילונית אסורה שנאמר ויהי הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת כו' אמר רבא הלכתא לרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפילו לרת בתו אילונית כו' כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אחת לרת ממאנת ואחת לרת אילונית ואחת לרת מחזיר גרושתו כולן מותרות.

והנה בטעמא דמ"ד לרת אילונית מותרת נחלקו הראשונים, וצירושלמי (כ"ה) איתא טעמא משום דמעטס אחר הולאת לא דיך שאינה מתייצמת אלא שאתה מצקש לאסור לרתה, והרמב"ן זיאר דהיינו סברא דאשת אח דממילא, ובטעמא דלרת בתו אילונית אמרינן צירושלמי (כ"ג) אילו בתו מן הנישואין בלא אילונית לרתה אסורה מפני שניתוסף לה אילונית לרתה מותרת, אמר ליה אילונית כמי שאינה בעולם אלו שתי יצמות אחת אילונית ואחת שאינה אילונית וצא היבס וחלץ לה וצא עליה שמא פטר בחצרתה כלום הוי אילונית כמי שאינה בעולם ע"כ, והנה התוס' (ה א) נקטו דאף לרת אילונית גרידא דאינה בתו אינה מותרת אלא מטעמא דחשיבא שלא במקום מלוה כ"יון דלאו בת יבוס היא צבוס מקום ויעוין בלשון רש"י (יב ג), אך יעוין בחי' הגרנ"פ (א' כט וא' רה) דנקט בשיטת רש"י (שס

ולק' לא ג) כשיטת הירושלמי, דפטור אילונית גרידא הוי משום דהאשת אח דידה אינו ערוה ליבוס, ורק צבתו אילונית פירש רש"י טעמא משום דהויא שלא במקום מלוה, וכן דקדק בצרכ"ש (ס"ה סק"ג) מדצרי הרמב"ם דחילק הנך תרי דיני לתרת, דצפ"ו מיבוס וחלילה ה"כ כתב הרמב"ם דינא דלרת אילונית מותרת ולקמן שס הכ"א הביא לדינא דלרת בתו אילונית וזיאר טעמא משום דאינה מן הבית, ומשמע דצאילונית לא צעינן לה"ע ויעוין בחי' הגרנ"פ (א' ג - רד) מה דזיאר בשיטת הרמב"ם.

והנה לרב אסי דסבר דאילונית פוערת לרתה חזינן לכאורה דאף ערוה דאשת אח שאין לו בנים הוי ערוה ליבוס וכן נקט הקוב"ע (ס"ג סק"ה), אך האחרו' דנו לבאר דמודה רב אסי בעיקר הדבר, אלא דס"ל דאשת אח דאילונית גרע כיון דהוי פטור מפרשת יבוס וכן הוי חסרון בגופה ול"ה כלרת ערוה דאין החסרון בגופה אלא מחמת הערוה שעמה וצפרע למשמעות התוס' (ה א) דעיקר גדר מיעוטא דאילונית היינו דנתמעטה מהיתר אשת אח, ול"כ עשאתה התורה ערוה ליבוס ויש לומר דמהאי טעמא הולרכו התוס' לבאר דטעמא דמ"ד לרת אילונית מותרת היינו משום דחשיבא שלא במקום מלוה, ולא ניחא לכו לבאר בעעס דהוי אשת אח דממילא, דנקטי דהכא נתמעטה מהיתר אשת אח, ובכה"ג הויא ערוה ליבוס].

^א **והנה** האחרו' לידדו בשיטת רש"י דלתנא דתורת כהנים ליכא כרת באשת אחיו מאמו ובהא דמצואר דצדרי רש"י צכ"ד דאיכא כרת באשת אח מאמו היינו לתנא דצרייתא (ג ז) וקשיא לדידיה קושייתא תוס' היאך תני ליה צמתני והא צפלוגתא לא קמיירי, ותי' דס"ל לרש"י דנהי דלית בה כרת אך אית לה שם ערוה, וסגי צבס ערוה לפטור מיבוס ולאסור לרה. ולכאורה יש לתמוה, דהרי משמעות רש"י (מע א, ג ז) דגדר לאו דלא יבנה היינו אשת אח בלאו, ולכאורה ל"כ הויא ערוה דומיא דאשת אחיו מאמו, ול"כ היאך מצואר בגמ' (י ג) דלרבי יוחנן דחלוהא על האחיין בלאו לרתה מתייצמת, ויעוין משנת צזה לעיל. אך לכאורה י"ל עוד דאה"ג חשיבא ערוה, אך כיון דאינה אלא ערוה דאשת אח אינה ערוה ליבוס ואינה אוסרת לרה.

ועשה זה שני מאמר ומת הרי אלו חוללות ולא מתייצמות שנאמר ומת אחד מהם יצמה יצא עליה מי שעליה זיקת יצם אחד ולא זיקת שני יצמין וקתני עלה אמר רב יוסף זו היא לרת אשת אח מאצ שאיסור נפילה גרם לה שלא מלינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי לרת אילוגית דשריא, ומצואר דאשת צ' מתים [דרבנן] אוסרת לרתה מדין לרת אשת אח, ומצואר בתוס' (י א) דה"ה למ"ד דמשכח"ל אשת צ' מתים דאורייתא ע"י קידושי חוץ הרי היא אוסרת לרתה מדאורייתא מדין לרת אשת אח, ועמדו האחרו' דאמאי ל"ה אשת אח דממילא.

ויש המבצרים זה, גדר מיעוטא דאשת צ' מתים היינו דהיתר אשת אח דכל חד מינייהו אינו אלא כלפי נפילה ידיה, אך כלפי נפילה דחצריה אכתי חשיב ערוה [ובגוונא דייצם שני ומת דמייצם שלישי היינו משום דחורז ומפיל או משום היתרא דנעשית כששתו, אך הכא באשת צ' מתים לא שייך האי טעמא] אך יעוין באמרמי משה (ס"ז סק"י) דדחה דכיון דהוי ע"י קידושי חוץ לא חשיב ערוה דאשת אח כלפי אחיו יעו"ש [וכן תיקשי לדרך הג"ל בגדר דין אשת אח דממילא בנפילה שניה, דכל אשת אח המותר במקומו ליצום, אינו אסור כלל במקום יצום] ולכאורה ריך לדחוק דהך מיעוטא דאשת צ' מתים הוי

ובירושלמי (ס"ה) איתא ר' בון בר חייב צםס ר' צא בר ממל מה דמר אסי כר' מאיר דרבי מאיר אמר כל שאין את מייצמיני אין את מייצם לרתי, וביארו אחרו' דס"ל כעין דרשא דרבי (ח ג) דליף לרת ערוה מ"ולקחה", ומלינו צזה צ' דרכים, דהנה בפשוטו לרבי אף אשת אח דממילא פוער לרה כיון דעכ"פ לא קרינן ציה ולקחה, ולפ"ז אכתי יש לומר דטעמא דרצ אסי היינו משום ערוה דאשת אח דאילוגית, אך האחרו' ביארו עוד דיל' דלרבי ולרבי מאיר דין פטור לרה אינו דין בערוה דוקא, אלא כל היכא דאיכא פטור צאחת מן הבית חייל פטור מכל הבית, ומדוקדק הא דנקט רב אסי "שנאמר אשר תלד פרט לאילוגית שאינה יולדת" והרי עיקר דינא דאילוגית אינה חוללת ואינה מתייצמת מתניתין היא לקמן בפרק הערל (עט ג) אלא דאתי למימר דפטור אילוגית גופיה הוא דפוער לרתה [ולדרך דהוי מדין ערוה דאשת אח, בפשוטו מבצרים דאתי למימר אמאי חשיב ערוה ליצום, כיון דהופקעה מעיקר הפרשה, אך לדרך דמודה דהוי אשת אח דממילא אלא דכיון דסבר כרבי וכר"מ אף אשת אח דממילא פוער, אכתי ל"צ אמאי נקט לקרא ד"אשר תלד"י].

ה. בגמ' (יב א) אמר רב אסי לרת אילוגית אסורה שנאמר והיה הבכור אשר תלד פרט לאילוגית שאינה יולדת, מתיב רב ששת שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם

² **ויעוין** בפירוש הריב"ן (יב א) צהא דפרכי מאשת צ' מתים דכתב וז"ל לאו למעוטי לרת אילוגית, לאשמועינן דלאו לרת ערוה היא כדקאמר רב אסי ואפי' אילוגית גופה שריא וכל שכן לרתה. אילוגית אסורה מן התרה כדנפקא ליה לרב אסי מקרא הילכך לרתה לא צעיא חליצה לרתה ערוה היא כר' עכ"ל.

³ **ויעוין** צפי הריב"ן (יב ג) שכתב וז"ל לרת אילוגית מותרת דלא ערוה שיש צה כרת היא דומיא דאחות אשה, ומיהו לרבי דנפקא לה לרות ועריות מולקחה הכי נמי לרת אילוגית אסורה ואליביה קא אסר ליה רב אסי לעיל משום דליכא ליקוחין, דאי צעי נסיב האי ואי צעי נסיב האי כדאמרין לעיל דאילוגית קיימא עליה צאיסור אשת אח כדפרישית לעיל עכ"ל, ועוין צדבריו שם (יב א) פרט לאילוגית שאינה צת וולד דאינה מתייצמת ואינה חוללת וכיון דפטורה קיימא עליה צאיסור אשת אח ולרתה לרת ערוה דכרת היא עכ"ל.

הפקעה גמורה מפרשת יצום דמשוי לאשת אח
כערוה ליצום.

ו. בפרק ארבעה אחין (לג א) שני אחין נשואין
שתי אחיות ומת אחד מהן ואחר כך
מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית
הואיל ונאסרה עליו שעה אחת כו' צא עליה חייב
עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה דצרי רבי
יוסי רבי שמעון אומר אינו חייב אלא משום אשת
אח בלצד והא תניא ר"ש אומר אינו חייב אלא
משום אחות אשה בלצד לא קשיא כאן שנשא חי
ואח"כ נשא מת כאן שנשא מת ואח"כ נשא חי,
ור' שמעון היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי כיון
דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבס יצומי אמר
רצ אשי איסור אחות אשה מיתלח תלי וקאי אי
פקע איסור אשת אח אחי איסור אחות אשה
והייל והילכך לא פקע, ופירש רש"י מיתלח תלי
דאי הוה פקע איסור אשת אח הוה חייל איסור
אחות אשה דהאי דלא חייל מעיקרא משום טעמא
דאיסור אשת אח דהוה קאי קמיה הלכך
הואיל ואיסור אחות אשה מוכן ועומד
לחול עליה פעורה מן היצום ולא פקע
איסור אשת אח והייב משום אשת אח עכ"ל,
ומצואר דאיסור אחות אשה המוכן ועומד לחול
עליה הוא הפוערה מן היצום.

אך התוס' שם כתבו וז"ל לא פקע ואף על גב
דלא חייל איסור אחות אשה אסורה נמי
הלכה לייצומי כיון דלא פקע איסור אשת אח כמו
אילוניית דאוסרת לרתה אף על גב דאין צב אלא
איסור אשת אח לחודה עכ"ל ומצואר דהאשת אח
דידה הוא האוסר לרתה [ויעוין בחידושי מרן
רי"ז הלוי (ה' יצום והלילה) דדן לומר דלא פליגי,
אלא דרש"י מייירי לענין הערוה גופה וצבה י"ל
דמודו תוס' דאיסור אחות אשה המוכן ועומד

לחול עליה פוערה, אלא דסבירא לכו דלדין לרת
ערוה לא סגי צבה, דכיון דיסודו דין איסור ל"ש
דין לרת ערוה אלא היכא דכבר חייל גופה דין
הערוה, ולהכי כלפי לרתה הולרכו לאיסור אשת
אח יעו"ש ויעוין צרמצ"ן (יג ז) וצד' הגרי"ז שם]
ולריך לצאר אמאי איסור אשת אח דידיה פוער
לרה, ואמאי לא הוי אשת אח דממילא.

ובאמת צגמ' (יג ז) אמר רבא דטעמייהו דצית
שמאי המתירין את הלרות לאחין היינו
משום דאין איסור חל על איסור ולא חייל איסור
אחות אשה, וציאר הריעצ"א שם וז"ל רבא אמר
טעמא דצ"ש לפי שאין איסור חל על איסור, וקא
ס"ד דהכי קאמר שאין איסור אחות אשה חל על
איסור אשת אח וליכא הכא לרת ערוה אלא
לרת אשת אח בלחוד דלא חשיבא ערוה
עכ"ל, אך ל"צ טעמייהו דצית הלל דפליגי ואסרי,
ומשמעותו צרמצ"ן שם דצברי דהערוה דאחות
אשה היא הפוערת לרה, אך דצברי תוס' מצואר
דהערוה דאשת אח הוא הפוער לרה.

ז. עוד כתבו התוס' שם וז"ל וכן האי דלעיל
דקתני נאסרה עליו עולמית גם היא
פוערת לרתה עכ"ל, ומצואר דאשת אח דמכה
נאסרה פוער לרה ולריך ציאר אמאי לא הוי
אשת אח דממילא, ועל דצרי תוס' אלו ייסד
הגרע"א קושייתו [ויעוין צפירוש המשנה
להרמצ"ס שכתב וז"ל זו שהיתה אחות אשתו
ונפלה לפניו ליצום צחיי אשתו הרי צאר שהיא
אסורה עולמית, אבל לרתה כלומר הנכרית לא
מלאנו שנשאנו ונתנו צב בתלמוד, ואף אחד מן
הגאונים לא דבר צבה, והדין צב לדעתיה שהיא
חוללת ולא מתיצמת, מפני שאני מסופק אם
אסורה משום ערוה ותהיה לרתה פעורה מן
החליה ומן היצום, או שאסורה עליו מדרבנן

שאמרו הואיל ונאסרה עליו שעה אחת, והרי היא כשניה ולרת שניה חוללת או מתיבמת, ולפיכך תחלוץ להחמיר עכ"ל, ויעוין צקן אורה (ל א) ובאחרו', ובחיבורו (פ"ז מיבוס וחליבה ה"א) פסק הרמז"ם צפשיעות דהיא ולרתה פעורות מן החליבה ומן היבוס והאחרו' האריכו בזה ואכמ"ל.]

ובברכת שמואל (ס"ג) ציאר דאף דצעלמא אשת אח דממילא לא הוי ערוה ליבוס, אף היכא דלית בה פעור ערוה נעשה אף האשת אח ערוה ליבוס [ועפ"ז ציארו האחרו' שיעת רש"י דאחר דגלי קרא דין לרת לרה אמרינן דהוי מדין לרת אשת אח, דנהי דמסברה הו"א דאשת אח דמכה לרה לא הוי ערוה ליבוס, גלי לן קרא דאף אשת אח מכה דין לרת ערוה הוי ערוה ליבוס] וי"צ גדר הדברים.

ומדבריו שם נראה לכאורה דפעור ערוה הוי הפקעה מהנפילה ולהכי חשיב הכ אשת אח כאשת אח שיש לו בנים דחשיב ערוה ליבוס יעו"ש.

וייתכן לדון עוד צביאור הדברים, דהנה יעוין בתוס' (ח א) דציארו (בשינויא בתרא) טעמא דרבה דלית ליה הואיל ואישתרי אישתרי דס"ל דלא אמרינן הואיל ואישתרי אלא בשם אחד כמזרע ובעל קרי, ויעוין צחי' הגרע"א (שם) דאף

יש לדון לבאר דברי התוס' דנדה (ג א) באופן מחודש, דהנה בלשון הראשונים התם איתא דכיון דאינה אסורה משום קורבה לא אמרינן בה נאסרה, ויעוין באבני מילואים (סי' קעד סק"ג) דנקע ע"פ דצריהס דהוא הדין באשת איש ליכא נאסרה יעו"ש, ולהכי"ל יש לדון לבאר דדוקא בעריות דקורבה הרי הן נעשים כאיסור ערוה אחד עם ערוה דאשת אח, ובהך ערוה דאשת אח דחמיר לא נאמר היתר אשת אח ליבוס והוי כאשת אח שיש לו בנים, ולהכי אף כשהותר אידך איסורא חכתי קאי הכ אשת אח באיסורו, אך בנדה דאין איסורה משום קורבה [ולכהאבני"מ אף באשת איש] לא אמרינן דנעשה כאיסור אחד עם איסור אשת אח, וממילא נותר הכ אשת אח אשת אח שאין לו בנים דהוי כהיתר יבוס ולית זיה דין נאסרה [ואף אי נימא דבשעת נדתה אית בה איסור אשת אח, י"ל דהיינו כאשת אח דחילו"ע דכל איסורו משום דהשתא אינו במקום יבוס, ולידדו האחרו' דלית זיה נאסרה ואכמ"ל.]

ח. בגמ' (יא ג) אמר רבי חייה בר אבהו רבי יוחנן צעי המחזיר גרושתו משניסת לרתה מכו אמר ליה רבי אמי ותיבעי לך היא גופה היא גופה לא קמיבעיא לי דאמרינן קל וחומר במותר לה אסורה באסור לה לא כל שכן כי קא מיבעיא לי לרתה מאי מי אליס ק"ו למידחי לרה או לא רב

ז. ועפ"ז יש לדון לבאר דברי התוס' דנדה (ג א) באופן מחודש, דהנה בלשון הראשונים התם איתא דכיון דאינה אסורה משום קורבה לא אמרינן בה נאסרה, ויעוין באבני מילואים (סי' קעד סק"ג) דנקע ע"פ דצריהס דהוא הדין באשת איש ליכא נאסרה יעו"ש, ולהכי"ל יש לדון לבאר דדוקא בעריות דקורבה הרי הן נעשים כאיסור ערוה אחד עם ערוה דאשת אח, ובהך ערוה דאשת אח דחמיר לא נאמר היתר אשת אח ליבוס והוי כאשת אח שיש לו בנים, ולהכי אף כשהותר אידך איסורא חכתי קאי הכ אשת אח באיסורו, אך בנדה דאין איסורה משום קורבה [ולכהאבני"מ אף באשת איש] לא אמרינן דנעשה כאיסור אחד עם איסור אשת אח, וממילא נותר הכ אשת אח אשת אח שאין לו בנים דהוי כהיתר יבוס ולית זיה דין נאסרה [ואף אי נימא דבשעת נדתה אית בה איסור אשת אח, י"ל דהיינו כאשת אח דחילו"ע דכל איסורו משום דהשתא

ז. ועפ"ז יש לדון לבאר דברי התוס' דנדה (ג א) באופן מחודש, דהנה בלשון הראשונים התם איתא דכיון דאינה אסורה משום קורבה לא אמרינן בה נאסרה, ויעוין באבני מילואים (סי' קעד סק"ג) דנקע ע"פ דצריהס דהוא הדין באשת איש ליכא נאסרה יעו"ש, ולהכי"ל יש לדון לבאר דדוקא בעריות דקורבה הרי הן נעשים כאיסור ערוה אחד עם ערוה דאשת אח, ובהך ערוה דאשת אח דחמיר לא נאמר היתר אשת אח ליבוס והוי כאשת אח שיש לו בנים, ולהכי אף כשהותר אידך איסורא חכתי קאי הכ אשת אח באיסורו, אך בנדה דאין איסורה משום קורבה [ולכהאבני"מ אף באשת איש] לא אמרינן דנעשה כאיסור אחד עם איסור אשת אח, וממילא נותר הכ אשת אח אשת אח שאין לו בנים דהוי כהיתר יבוס ולית זיה דין נאסרה [ואף אי נימא דבשעת נדתה אית בה איסור אשת אח, י"ל דהיינו כאשת אח דחילו"ע דכל איסורו משום דהשתא אינו במקום יבוס, ולידדו האחרו' דלית זיה נאסרה ואכמ"ל.]

בעלה לא כל שכן שנאסרו נשואי הראשון שלא להתייבס מכח אותן הנישואין" וכלשון רש"י (סוטה 50) והיינו דיסוד דין יבום הוא להמשיך אישות המת, אך הכא דנתקלקלו הכך נישואין ואסרה תורה לקיים הכך נישואין, ילפי' מק"ו ללא יבא צזה דין יבום.

ומעתה יש לומר, דכיון דמכח הק"ו ילפי' דהכא חסר צעיקר המחייב דהיבום, שפיר חשיבא כאשת אח שיש לו בנים דהויא ערוה ליבום.

אולם צעיקר גדר דינא דאליס קל וחומר למידחי לרה, הגב יעוין בתום' (יב 6) דהקשו אמאי לא אמרינן דזו היא [דקתני בצרייתא דאשת צ' מתים] אחי למטוטי לרת מחזיר גרושתו דלא אליס קל וחומר למידחי לרה, ובתום' ישנים ובתום' הרא"ש שם תי' דמשמע ליה דכוותה קא ממטע דהיינו שאיסורה משום אשת אח יעו"ש, ומבואר דנקטו דהא דאליס ק"ו למידחי לרה אינו משום איסור אשת אח, ואף דבתום' דידן לא תירלו כן [אלא תירלו דלא משמע ליה למטוטי מזו היא אלא כיולא צב דאילוגית דמיא לאשת שני מתים דזו וזו מותרות לצעליהן אצל מחזיר גרושתו נאסרה לצעלה] מ"מ ליכא הכרח דפלגי צעיקר הדבר, ויעוין בתום' הרא"ש שם דהוסיף ממי תי' בתום'.

ויתכן דנקטו הכך ראשונים דהא דאמרינן דאליס ק"ו למידחי לרה היינו צלירוף עומאה כעריות [ויעוין באחרון] ויעוין בתום' הרא"ש בפרק החולץ (מד 3) וז"ל ורבינו מאיר מיישב פירוש רבינו חננאל דודאי היא פסולה אפילו מתרומה משום דעומאה כתיב צב דכתיב לא וכל בעלה הראשון אשר שלחה וכי' עד אחרי

נחמן בר יצחק מתני הכי אמר ר' חייא בר אבא צבי ר' יוחנן המחזיר גרושתו משניסת מהו א"ל ר' אחי ותיצבי לך לרתה לרתה לא קמיצעיא לי דלא אליס קל וחומר למידחי לרה אלא כי קמיצעיא לי היא גופה מאי מי אליס קל וחומר במקום מלוא או לא כו', והנה צעיקר הא דמיצעי ליה אי אליס קל וחומר למידחי לרה, נקטו האחרו' בפשוטו דהיינו מחמת איסור אשת אח, דמכח הק"ו אית צב איסור אשת אח ומיצעי לי אי הכ אשת אח אוסר לרה, וקשה דהא הוי אשת אח דממילא [ובקוה"ע (סי' ד' סק"ה) ביאר באופן מחודש, ד"ל דמדון לרת ערוה ילפי' צמה מלינו לכל היכא דאיכא איסור על היבום דאוסרת לרתה יעו"ש, ולפ"ז ניחא, אך בפשוטו נקוט עלמא דהוי מדין אשת אח, ולפ"ז קשיא אמאי לא הוי אשת אח דממילא, ונהי דיש לומר דהא גופא מיצעי ליה דילמא לא אליס קל וחומר למיפטר לרה היינו אי חשיב אשת אח דממילא, אך ל"צ אמאי באמת לא יבא נידון כאשת אח דממילא].

ובפשוטו ל"ל דמיצעי ליה דילמא הכך קל וחומר חשיב פטור מן היבום, ובמקום פטור יתכן דחשיב כאשת אח שיש לו בנים, ויש להוסיף צביאור הדברים, דהנה צעיקר הכך קל וחומר דצמותה לה נאסרה באסור לה לא כ"ש הקשו תום' (לקמן פד 3, סוטה 10) דאמאי צנעשה פלוע דכא אחר הנישואין לא אמרינן הכי יעו"ש, והאחרו' ביארו צזה דהך ק"ו לא שייך אלא היכא דהאיסור הוי על ה"אישות", וכגון בסוטה דיסוד איסורה משום דאיכא קלקול באישות, וכמו כן מחזיר גרושתו יסוד האיסור משום דחשיב קלקול באישות, ובזה אמרינן ד"דאס נאסרת בצתיורה זו צמותה לה צבעלה שהיא מותרת לה ונתקלקלו עכשיו הנישואין ליאסר עליו, באסור לה דהיינו יצמה שהוא אסור לה צחי

בזיקה מהני לאשוויי לאשת אח ערוה ליבום, וכדמלניו באשת אח דמכה ערוה.

אולם באמת בעיקר שיטת התוס' בקידושין דכרת דלרות זו לזו בזיקה היינו כרת לאשת אח, הנה יעוין צנימוקי יוסף (כח ג, ח א מדפס"ר) דזיאר עעמא דרבי שמעון וז"ל רבי שמעון פוטר שאינס לריכות אפי' חליצה משום דסבירא ליה דמדאורייתא זיקה ככנוסה דמיא נמלא שאלות זקוקה היא כאחות אשה דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח לא יבא לך ליקוחין אפי' באחת מהן עכ"ל, ומצואר דנקט דבויא כאחות אשה, וז"ל המאירי שם ר' שמעון פוטר אף מן החליצה ומפני שהוא דורש לא תקח לרור בשעה שנעשות נרות זו לזו אף על ידי זיקה לא יבא לך ליקוחין אפילו באחת מהן שכל אחת נעשית כאחות אשתו לגמרי מלד הזיקה עכ"ל, וז"ל רבנו אברהם מן הכר שם ר' שמעון פוטר אחות זקוקה מחליצה דקסבר רבי שמעון דאיסור זיקה דחד אחא דאורייתא הוא כדמוכח מהך כו' עכ"ל, ומצואר מכל הנך ראשונים דגדר איסורא דלרות בזיקה לר"ש היינו דתרוויכו הויין כאחות אשה [ויעוין צסוגיא דזיקה ככנוסה (יע א) וכבר באמרו בזב דרכים ואכמ"ל].

ויעוין ברש"א (כז ג) דבביא שיטת הר"ח (שס) דמשמע לכאורה דס"ל דלמ"ד יש זיקה איבא איסור קרובות דאורייתא ותמה ברש"א וז"ל נראה מדבריו דמחלוקתן של רב ור"י דבבא באין זיקה ויש זיקה שייבא, דלמ"ד יש זיקה מדאורייתא קאמר הואיל וקאי באפי' זיקה דאורייתא בשעת נפילה הויא לה כאשת אח שיש לה צניס, ואינו מחוור דודאי זיקה דרבנן הויא ותדע לך שבהי חוללת היא ואי מדאורייתא אפילו לחליצה אינה עולה וכו' שמעון דאמר בזמן

אשר הועמאה, ואפילו למאן דמוקי לה בסוטה מ"מ אין מקרא יולא מידי פשוטו, ואפי' למ"ד כיון דאיעקר איעקר ה"מ לפטור לרתה אבל היא גופא פשיטא דהכיני צב לשון עומאה קלת לאוסרה בתרומה, כי היכי דמפלגינן לעיל בפ"ק לענין יבום דאיבי חוללת ולרתה או חוללת או מתייצמת לדידה אהכי ק"ו אבל לא אליס ק"ו למדחי לרה עכ"ל ואכמ"ל, ולפ"ז לא קשיא כלל מהתם.

ט. לקמן (כח ג) תנן שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת צנה הרי אלו חוללות ולא מתייצמות ור"ש פוטר כו' ובגמ' תניא ר"ש פוטר בשתיבה מן החליצה ומן הייבום שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לרור בשעה שנעשו נרות זו לזו לא יבא לך ליקוחין אפילו באחת מהן, ובתשובת הרשב"א (ח"ו סי' כח) מצואר דלר"ש אוסרת לרתה [ויעו"ש דדן בקושית השואל אמאי לא תני לה צמתני' ותי' משום דאינה צלת לרה ועוד יעו"ש].

והנה בעיקר דינא דר"ש הקשו תוס' צפרק האי' מקדש (ג ז) וז"ל משמע אף על גב דקידושין לא תפסי יש בהם כרת כיון שפוטר אותם מן החליצה ומן הייבום [ובצוגיא התם מצואר גבי מקדש צ' אחיות כאחת דאי לא תפסי קידושין ל"ש כרת] ותיירא תוס' וז"ל ויש לומר דשאני התם דליבא למיפרך כדפריך בבא כרת מי מחייב דבלא הקידושין נמי איבא כרת דקא פגע באשת אחיו שלא במקום מלוב עכ"ל, ומצואר מדברי תוס' דבא דאיבא כרת בצלות בזיקה לר"ש אינו אלא כרת לאשת אח, וא"כ היאך פוערת לרתה ה' לכאורה הוי אשת אח דממילא, ולפ"ר ז"ל דה"נ הך פטורא דנעשו נרות זו לזו

שנעשו לרות זו לזו בזיקה לא יבא לך לקוחין
 באחת מהן עכ"ל, ובפשוטו מבואר בדברי
 הרשב"א דכדברי הנך ראשונים דיסוד איסורא
 לרות בזיקה היינו משום דחשיבא כל אחת
 כאחות אשתו ע"י זיקה, ומעתה יש לומר
 דהרשב"א לעממי דחשיבי כאחות אשה הוקשה
 לו דתאסור לרתה, אך לשיעת התוס' דאיסורה
 משום אשת אח, יתכן דא"נ אינה פוערת לרה.

מיהו זשיעת הרשב"א גופיה מוכרח בפשוטו
 דאיסורה מחמת אחות אשה ממש, דבא
 שיעת הרשב"א (מא ה) דלרב כל דפקע איסור
 אשת אח זנפילה תו לא דבר, וביאך איבא כרת
 זראשונה וכדתמבה האחרו' (ויטוין זאמרי משה ס"ז
 סק"ח ובאחיזר ס"א סק"י זבשמטה) וע"כ דבכא
 איסורה משום אחות אשה ממש², וכבר עמדו
 זכ"ל.

ובעיקר דברי הנך ראשונים דיסוד האיסור
 משום דהויא כאחות אשה, קשה דבא
 השתא פקעה זיקה, ויש המבארים דגדר הדין
 דתחילה חלה הזיקה אלא דלאחר דנעשו לרות
 בזיקה פקעה זיקת שתיבה, וממילא אסירי
 תרוויבהו כדין אחות אשה אחר גירושין (ולפ"י
 מבואר דאחות פקעתו אסירא וכדנקט הגר"ח ודלא
 כהגר"ם ויטוין זח"י הגר"פ ג ז א' מג) אולם גם אי
 נימא דבאמת לא חייל איסור אחות אשה זפועל,
 אלא כדיון דאס תחול זיקה זתרוויבהו יחול איסור
 אחות אשה זתרוויבהו, ממילא מעיקרא לא חלה
 זיקת השנייה והדר איסור אשת אח, ונימא דכוונת
 הראשונים רק לזכר יסוד הדין, אך מודו לתוס'
 דלדינא הכ כרת היינו כרת דאשת אח, מ"מ
 זפשוטו הכ אשת אח הוי אשת אח דמכח ערוה,
 וכאשת אח דמכח מיתלא תלי וקאי, ואף דיס
 לחלק דבתס איבא זכר סיבה זגופה לדין אחות
 אשה.

י. והנה זגמ' זכ"ד איתא דחייבי לאוין לרבי
 עקיבא פטורין מיזום וחליבה, זבתוס' (י
 ה) מבואר עוד דאף לרותיבהן פטורות מיזום
 וחליבה, זבחיודשי מרן רי"ז הלוי (כל' יזום וחליבה)
 נעה דאין כוונת תוס' דע"ס דין חי"ל לר"ע אוסר
 לרה דבא לא נכתבו זפרשת עריות יעו"ש אלא
 דמכח דין חי"ל לר"ע דבר איסור אשת אח,
 ואיסור אשת אח הוא דאוסר לרה, וכן נקט
 האמרי משה (ס"ז סק"ו) זכוונת תוס' [וכבר
 עמדו זבה מדברי התוס' (י ז)].

ויטוין זבתוס' הרא"ש (ג ז) דהקשה דחייבי עשה
 יפטרו לרה מכח האשת אח דומיא
 דחילונית לרב אסי ותי' כדיון דטעוונת חליבה לא
 דמו לאחות אשה, אך לקמן (כ ז) זביא זשיעת
 הריב"מ דחייבי עשה פטורות מחליבה
 מדאורייתא ותמיה התוס' הרא"ש וז"ל מלריית
 ואדומית דחייבי עשה נינהו לא ליזעו חליבה וכי
 תימא הכי נמי א"כ יפטרו לרותיבהן כיון דלאו זני

² **והאחרו'** לידדו דמודה הרשב"א דביבא דפקע הימנה שס יזמה לגמרי דברא לאיסורא, ודנו דיסוד פלוגתת רב ושמואל
 היא האס איבא פטור ערוה אחר נפילה, דשמואל ס"ל דאיבא פטור ערוה אף אחר נפילה, וממילא פקע הימנה
 שס יזמה והדר איסור אשת אח, ורב ס"ל דליבא פטור ערוה אחר נפילה אלא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש זב כרת, וכיון
 דלית זבה פטור אכתי חשיבא יזמה ולא פקע ביתר אשת אח, מיהו בכא לדרך זב' דיסוד פטורא לרות זו לזו בזיקה היינו
 משום דהוי ערוה דאחות אשה אלא דמכח זב דבר האשת אח, אכתי יתקשי לרב דסבר דליבא פטור ערוה אחר נפילה ולא
 דבר איסור אשת אח, וע"כ דבכא אית זבה איסור אחות אשה ממש וכדכר דא'.

תפסי קידושין אמאי פטורה מחלילה, ויש שציארו דהוי ילפותא דדינה כערוה דלא תפסי קידושין, ויש שציארו דהוי ילפותא מעריות לענין פטור מיצום וחלילה גופייהו' ויש שציארו דלמסקנא פטור ערוה פטור מחלילה אף היכא דתפסי קידושין [ודצרי בגמ' (כ ז) מיירי בגוונא דליכא פטור ערוה כגון ערוה לאחר נפילה לסוצריס דליכא פטור, או דצרי בגמ' קאי להו"א דצחי"ל נמי איכא פטור מיצום מקרא ד"יצמתו" ואכמ"ל].

אך האחייעזר (סי' א' סק"י) ציאר דכיון דמכח עומאה כעריות ילפוי דאינה עולה ליצום מדאורייתא ממילא אית צב איסור אשת אח, וממילא כך איסור אשת אח פטור אף מחלילה כיון דלא תפסי ציה קידושין.

וכן נראה לכאורה מדצרי הריעצ"א (כ א) צסס אחרים וז"ל אחרים פירשו דלא קרי ערוה אלא לאיילוניות שלא נראית מעולם ליצום, דמגופה אסורה, אבל סועה שדצר אחר גרס לה לעשותה ערוה ולהעמידה צאיסור אשת אח לא קרי לה ערוה דנרצי לה ממתני' עכ"ל ומשמע לכאורה דעלם דין עומאה כעריות ל"ה כערוה

חלילה ויצום נינהו כמו חייבי לאוין לר"ע' וצמתניתין ע"ו קתני ותו לא ואפילו צלא דאי משכחת לה ע"י פלוט דכא כו' עכ"ל, וצפשוטו משמע מדצריו כדנקטו הגרי"ז והאמרי משה דהא דחי"ל לר"ע פטרי לרותיהן היינו מחמת האשת אח.

ולכאורה ל"צ אמאי לא הוי אשת אח דממילא, וצצרי תוס' הרא"ש יתכן דצאמת פליג צעיקר היסוד דאשת אח דממילא [ויעוין להלן] אך צשיעת תוס' דידן קשה, ולמשנ"ת צגדר דינא דאשת אח דמכח ערוה, יתכן דאף אי חי"ל לר"ע לא חשיבי ערוה לענין דין לרת ערוה, מ"מ כיון דדמו לערוה [וכדאיתא צסוטב (יה ז) דרבי עקיבא משוי חייבי לאוין כי ערוה וכדנתי צצורך לעיל] יתכן דמלצטרף איסורן להפקיע היתר אשת אח ויעוין צרשצ"א (כ א)].

יא. בגמ' (יה א) אמר רב יהודה אמר רב לרת סועה אסורה מאי עעמא עומאה כתיב צה כעריות, ושיעת תוס' (שס ע"ג) דצטומאה כעריות לחוד סגי לפטור מחלילה [ודלא כהרמב"ן ודעמיה] ותמכו האחריו דנהי דהויא כערוה הא מצואר צגמ' (כ ז) דפטור חלילה תלי צתפיסת קידושין, וכיון דצסוטב

¹ **והנה** בתלמודין לא זכר להדיא דחי"ל לר"ע פטרי לרותיהן, אך צירושלמי (פ"א ה"א) איתא אין לי אלא אחות אשתו שאר כל העריות מנין ר' זעירב צסס ר' יוסב צר חגינה קל וחומר מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבס שאר כל העריות שאין להן היתר לאחר איסורן לא כל שכן מה זו ערוה פוערת לרתה אף שאר כל העריות פוערות לרותיהן עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל קל וחומר מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת כו' מה נפיק מן ציניהון אלמנה לכהן גדול מאן דמר ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה זו הואיל ואין לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבס כו'.

² **ויצוין** צחיודושי רציו חיים הלוי (פ"ו מיצום וחלילה) צציאור שיעת הרמב"ס (שס) דלרת סועה ספק מתייבמת ול"ה אפילו ספק לרת סועה וציאר הגר"ח "דלענין עומאה כתיב צה כעריות לענין חלילה ויצום, דלא מועיל צזה דדין קניו, ודיינינן לה כמו צלא קניו, א"כ הויא צכלל כך דינא דאין אוסרין על היחוד, דלא הויא גס ספיקא עכ"ל יעו"ש צכ"ד, וצצרכת שמואל (סי' ז' סק"צ) ציאר דצריו דדין עומאה כעריות אינו שייך כלל לעלם איסור סועה לצעל, דעלם איסור סועה לצעל ל"ה כעריות כלל, אלא הוי דין נוסף ו"גזירת הכתוב ודין צפני עלמו" לענין יצום וחלילה יעו"ש.

אלא דעי"ז הדר צב איסור אשת אח והוא הפוערה.

ולכאורה קשה אמאי לא הוי אשת אח דממילא, ויתכן דהשיב אשת אח דמכה ערוה, כיון דהוי מכה דינא ד"עומאה כעריות", אך לכא' הוא מחודש, דהא בערוה דאחי האשת אח מכחו אינו פוער מחליצה והיאך עדיף איבו מיניה [וכעי"ז] דנו בישוב קושית האחר' אמאי אשת אח דלרת סוטה לבועל אינו אוסר לרה, דאף דהוי אשת אח דמכה ערוה דעומאה כעריות, מ"מ לא עדיף מהערוה דאחי מחמתיה, וכיון דערוה דסוטה לבועל אינו אוסר לרת לרה אף האשת אח הבא מכחו לא עדיף מיניה] מיהו למשנ"ת דגדר דין אשת אח דמכה ערוה דמלטרף איסור הערוה לאיסור אשת אח ובכ"ג ליבא היתר אשת אח, ניחא דאף בגוונא דהך ערוה אינה פוערת מחליצה, מ"מ כיון דמכה זה לא הותר האשת אח, הוי הך אשת אח ערוה ליצום.

יב. והנה בתוס' הרא"ש (ג ז) הקשה וז"ל ואם תאמר חייבי עשה נמי יפיערו לרתן כמו אילונית לרב חסי דכיון דאינה מתייצמת הויא לה כאשת אח שלא במקום מזוה ואית צב כרת, ותירץ וז"ל מ"מ עשה נמי חליצה כדמרבין לקמן מייצמתו הלכך לא דמי לאחות אשה דאינה זקוקה כלל, ולפ"ר מצוה דנקט דאשת אח דממילא נמי אוסר לרה^ב, אלא דתי' דכיון דבעו חליצה לא דמו לאחות אשה [וכבר תמחו צב מהא דמייצעי לקמן] (יא ז) אי אלים ק"ו

למידחי לרה אף דק"ו אינו פוער מחליצה ואכמ"ל] אך דנו דיתכן דהא גופא כוונתו צתי', דכיון דחוללת אלמא דהך אשת אח ל"ה ערוה ליצום [וצב יתישב הא דמי אלים ק"ו למידחי לרה, דהא בתוס' הרא"ש (יב ז) מצוה דהתם אינו משום האשת אח ועמשנ"ת לעיל].

ולק' (כ ז) הקשה התוס' הרא"ש לריב"מ דנראה דס"ל דחייבי עשה פטורי מחליצה מדאורייתא דא"כ יפיערו לרותיבן כתי"ל לר"ע ולכאורה כוונתו נמי משום האשת אח, וצדעת הריב"מ מצאריס דס"ל דהוי אשת אח דממילא ואינו פוער לרה, ולפ"ר י"ל דהא דהרא"ש לא ניחא ליה צב, דהוקשה לו מ"ע דהריב"מ דפער מחליצה והרי תפסי קידושין, אלא דס"ל להריב"מ דכיון דאין עולה ליצום מדאורייתא הדר צב איסור אשת אח והוא הפוערה מחליצה, וכיון דחייבין דס"ל דהך אשת אח הוי ערוה ליצום ופוער מחליצה ה"נ יפיער לרה [מיהו לא משמע כן בדברי התוס' הרא"ש שם].

יג. בגמ' (יב ז) אמר רב לילי צב ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל לרת ממאנת אסורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופא שריא דאמר שמואל מיאנה צב מותרת צב לרתה מייצעי' אלא לדידיה ומאי שנא ממאנת דשריא לחיין דלא עצדה צב מעשה לרה נמי לא עצדה צב מעשה [ומשני גזירה משום לרת צתו ממאנת] והקשו תוס' וז"ל לרתה נמי לא עצדה צב מעשה תימה נהי דלא עצדה צב מעשה

¹¹ **וכבר** עמדו דגבי סוטה לבועל כתב התוס' הרא"ש (ג ז) רק אידך שינויא דתוס' דעומאה דגבי בועל לא השיבא כעריות, וכן בצעלת התנאי לא תי' כתוס' דלא דמיא לאחות אשה, דאב"נ אחתי תיקשי דכיון דפוערה מחליצה תאסור לרה מדין לרת אשת אח, אלא תי' וז"ל כיון שאם אותו שנאסרה עליו היה מייבם אותה כיון שהצבע לו נמאנת שלא היתה אשת אחיו מעולם וצריך לייבם או להלן לרה הלכך לא פיערה לרתה כיון שעל ידי יבום שלה לא היתה לרתה מעולם עכ"ל והיינו דכ"ג לא השיבא לרה לדין לרת ערוה, והך סברא שייכא אף כלפי דין ערוה דאשת אח.

טו. התוס' צריש פירקין דנו אמאי לא אמרינן נאסרה צנדה, ובתוס' ישנים (שם) ובתוס' מהר"ם ורצנו פרץ (ע א) ועוד רא' מצואר דהוקשה לכו דאף תאסור לרה וליתני לה צמתני', ותמכו האחרו' דהא פטור חליצה תלי צתפיסת קידושין וצנדה הא תפסי קידושין, ונאמרו צזה כמה דרכים.

ובשי' הגר"פ ציאר צשיעת התוס', דמכח דין ערוה דנדה דהר צה איסור אשת אח, והך איסור אשת אח יפטור מחליצה כיון דלא תפסי ציה קידושין [וע"ד דצרי הגר"ח ע ה"ל גצי סועה] ולכאורה קשה הא הוי אשת אח דממילא, אלא דלמאי דנקטו תוס' צקושייתם דנדה הויא ערוה ככל בעריות, הוי הך אשת אח אשת אח דמכח ערוה דחשיצ ערוה ליצוס [ועמשנ"ת לעיל גצי סועה].

והנה דצרי הגר"ח אתו ליישצ דצרי תוס' והרמצ"ן גצי צעלת התנאי, דסצרי דפעורה אף מן החליצה ואמאי לא אסרה לרתה מדין לרת אשת אח, וכן הוכיח מדין מעוצרת היכא דהולד של קיימא דתנן צמתני' (לה צ) דחייצין צקרצן ואעפ"כ אמרינן (לו א) דאין הולד פוער עד שילא לאויר העולם ואמאי לא יפטרינה הך כרת דאשת אח מחליצה, אלא ע"כ דאשת אח אינו פוער מחליצה ואינו פוער לרה [ומדצרי הגר"ח נראה דחד כללא הוא ויש שדנו דיתכן דתרי ענייני ניבחו].

א. והאחרו' הוכיחו כן עוד מכמה דוכתי [מלצד יישוצ קושיית הגרע"א צדין לרת לרה] דהנה כתצו תוס' (ג צ צשינויא קמא) דלרת לרה דסועה לצועל שריא כיון דאין להחמיר צעומאה דגצי צועל יותר מטומאה דגצי צעל,

מ"מ כיון דהממאנת אסורה ליה הוי לרתה כלרת ערוה ויכי מדמה לה לממאנת דשריא לאחין עכ"ל, וכצד עמדו האחרו' דלכאורה הויא אשת אח דממילא ושפיר פריך, ול"צ מאי קשיא לכו לכתוס'. ויתכן דנקטו תוס' דכיון דע"י המיאון נעקרה הזיקה [דנראית כעוקרת הזיקה צלא נישואין קמאי ועיון צראשונים] שפיר חשיצא ערוה ליצוס [ויש להוסיף, דמדקדוק לשון התוס' "היכי מדמה לה לממאנת דשריא לאחין" נראה דעיקר קושייתם דעכ"פ לא דמי לממאנת דשריא לאחין והיאך פריך צפשיעות, ולשיעת תוס' (ה א) דמאן דשרי לרת אילונית היינו משום דהויא לרת ערוה שלא צמקום מלוא דערוה ול"ה משום אשת אח דממילא, לכאוי לא אשכחנא דלרת אשת אח דממילא מותרת אף מדצבן].

יד. בתוס' (לצ א) מצואר דהיכא דאיסור אחות אשה מיתלח תלי וקאי הא דאוסרת לרתה היינו מדין לרת אשת אח, ובחידושי מרן רי"ז הלוי (הל' יצוס והלילה) ציאר דכיון דדין לרת ערוה הוי דין איסור, כל דאכתי לא חייל צגופה דין ערוה דאחור"א ל"ש דתאסור לרתה מדין לרת אחות אשה, אך נתקשה מהא דדנו תוס' (י א) דצעלת התנאי תאסור לרה, וכתצ דהתס נמי נידון התוס' דהאשת אח דיודה יפטור לרה, ועמדו דלכאורה הוי אשת אח דממילא, ומצאריס צזה, דהרי צכל לשון התוס' שס מצואר דדנו אי הערוה דאשת איש דיודה דמיא לאחות אשה, אלא דכצד ציאר הצרכ"ש (ס"צ) דאשת אח דמכח ערוה שפיר הוי ערוה ליצוס, וא"כ יש לומר דזהו נידון התוס', דאי הך ערוה דאשת איש דמיא לאחות אשה, נמלא דהוי אשת אח דמכח ערוה דהוי ערוה ליצוס, אך כיון דלא דמיא לאחות אשה, נמלא דהך אשת אח אינו מכח ערוה ול"ה ערוה ליצוס.

מממרים ה"ז וע"ש צכס"מ) וקשה דכרי מצואר
 צרמז"ס (כל' יצום וחליצה טס) דלרת סועה ספק
 מתייצמת ואמאי אינה אסורה מדין לרת אשת
 את, אלא ע"כ דאשת את דממילא אינו אוסר לרה.

ד. והנה צתוס' לקמן צפרק האשה רצה (צז א)
 נראה דלר"ע שומרת יצם שזינתה
 דנעשית סועה הולד הימנה ממזר, ותמכו
 האחרו' דהא מצואר צגמ' (מע ז) דמודה רצי
 עקיבא דאין ממזר מיצמה, וצתשו' הגרע"א
 (מהדו"ק סי' רו) ציאר צסס חכס אחד וז"ל וחכס
 אחד השיצ לי דאס היתה נקראת סועה
 דאורייתא פקע מלות יצום כדאמרינן פ"ק
 דיצמות צסועה דעומאה כתיב צה כעריות
 ונעשית עתה ערוה וממילא הוי ממזר משום
 אשת אחיו ודפ"ח עכ"ל, ולכאורה קשה דכבר
 הוכיחו האחרו' מכ"ד דשומרת יצם שזינתה אף
 צמיזד דנעשית סועה מ"מ לא פקעה זיקתה
 ועטונה חליצה (עי' לקמן נד א כי איצטריך לר"ע איצטריך
 סד"א הואיל וא"ר עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין אימא
 חיישא אקלקולא דזרעא ודייקא קמ"ל) ואמאי לא תפטר
 מחליצה מכה ערוה דאשת את [ויול"ד] אלא ע"כ
 משום דהוי אשת את דממילא.

ה. בגמ' (יא ז) צעא מיניה רב יהודה מרצ ששת
 המחזיר גרושתו משניסת ומת לרתה
 מכו כו' כי תיבעי לך חליצה דרצי יוסי צן כיפר
 מאי אף על גב דאמר ר' יוסי צן כיפר עומאה
 צמחזיר גרושתו הוא דכתיבא מיעט רחמנא היא
 תועבה ואין לרתה תועבה או דלמא היא תועבה
 ואין צניה תועצין הא לרתה תועבה, ותמכו
 האחרו' דלכאורה מיעטא דהיא תועבה ואין
 לרתה תועבה אינו ממעט אלא דאינה אוסרת
 לרה מדין עומאה כעריות, אף אכתי אית צה

ותמכו האחרו' דנכי דאס נצא לדון מכה דין
 עומאה כעריות דסועה לצועל אמרינן הכ סצרה,
 אף כיון דעכ"פ אית צה אשת את, תאסור לרה
 מדין לרת אשת את, והך קושיא קשיא צתרתו,
 חדא מחמת ערוה דאשת את של לרת הסועה
 לצועל, דתאסור לרתה מדין לרת אשת את, ועוד
 דהסועה לצועל עלמה אית צה כרת דאשת את,
 ותאסור לרת לרתה מדין לרת לרה דאשת את, אלא
 ע"כ דאשת את ל"ה ערוה לאסור לרה [ואף
 דעומאה כתיב צה כעריות לא השיצ כאשת את
 דמכה ערוה ועמשנ"ת לעיל ואכמ"ל].

ב. עוד הוכיחו האחרו', דהנה שיטת הרמז"ן
 צסוגיא דלרת סועה (יא א) דמעומאה
 כעריות גרידא לא ילפי' פטור חליצה דהא תפסי
 צה קידושין, אלא פטור חליצה ילפי' מדרשא
 ד"לאחר ולא ליצם" (סועה ה ז) אלא דמהתם
 אכתי לא שמעינן דהויא ערוה לאסור לרתה והא
 ילפי' מקרא דעומאה כתיב צה כעריות, ותמכו
 האחרו' דלמאי צעינן לדרשא דעומאה כעריות,
 והא כיון דכבר שמעינן דפטורה מחליצה מדרשא
 ד"לאחר ולא ליצם" דבר צה איסור אשת את,
 ותאסור לרתה מדין לרת אשת את, אלא ע"כ
 דאשת את אינו אוסר לרה.

ג. עוד הוכיחו האחרו', דהנה צדצרי רש"י (סועה
 ו א) מצואר דצספק סועה איכא איסור
 אשת את (ועי' צחי' הגרי"ז טס) [ולשון המאירי טס ה
 ז] אס תאמר שמ"מ לא יהא מחוייב לכנסה אלא
 שמ"מ תהא הרשות צידו שמא יהא סבור שהיא
 מלוא ויכריח את עלמו לכך או שמתוך שהופקעה
 המלוא נעשית כעין אשת את שלא צמקום מלוא
 עכ"ל ולשון רש"י דהויא "כאשת" את שלא
 צמקום מלוא] וכן נקט הגרע"א [צגליון הרמז"ס
 פ"ו מיצום וחליצה ה"ט] צכוונת הרמז"ס (פ"ד

איסור אשת אח ותאסור לרב מדין לרת אשת אח, אלא ע"כ דאשת אח דממילא אינו אוסר לרב.

ו. בגמ' (לט א) כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא לומר שמגרשה בגט ומחזירה, מגרשה בגט פשיטא ס"ד אמינא הואיל וכתוב ולקחה לו לאשה ויצמה אמר רחמנא ועדיין יצומי הראשון עליה בחליצה אין בגט לא קמ"ל, מחזירה פשיטא ס"ד אמינא

מלוא דרמיא רחמנא עליה עצדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל, ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר, ויעוין ברמב"ן (יע ג) דמצואר דאף למאי דס"ד דאי מגרשה טעונה חליצה מ"מ ס"ד דאית בה כרת דאשת אח, וקשה אמאי לא יפטרנה כך כרת דאשת אח מחליצה, אלא דאשת אח אינו פוטר מחליצה ואכמ"ל.